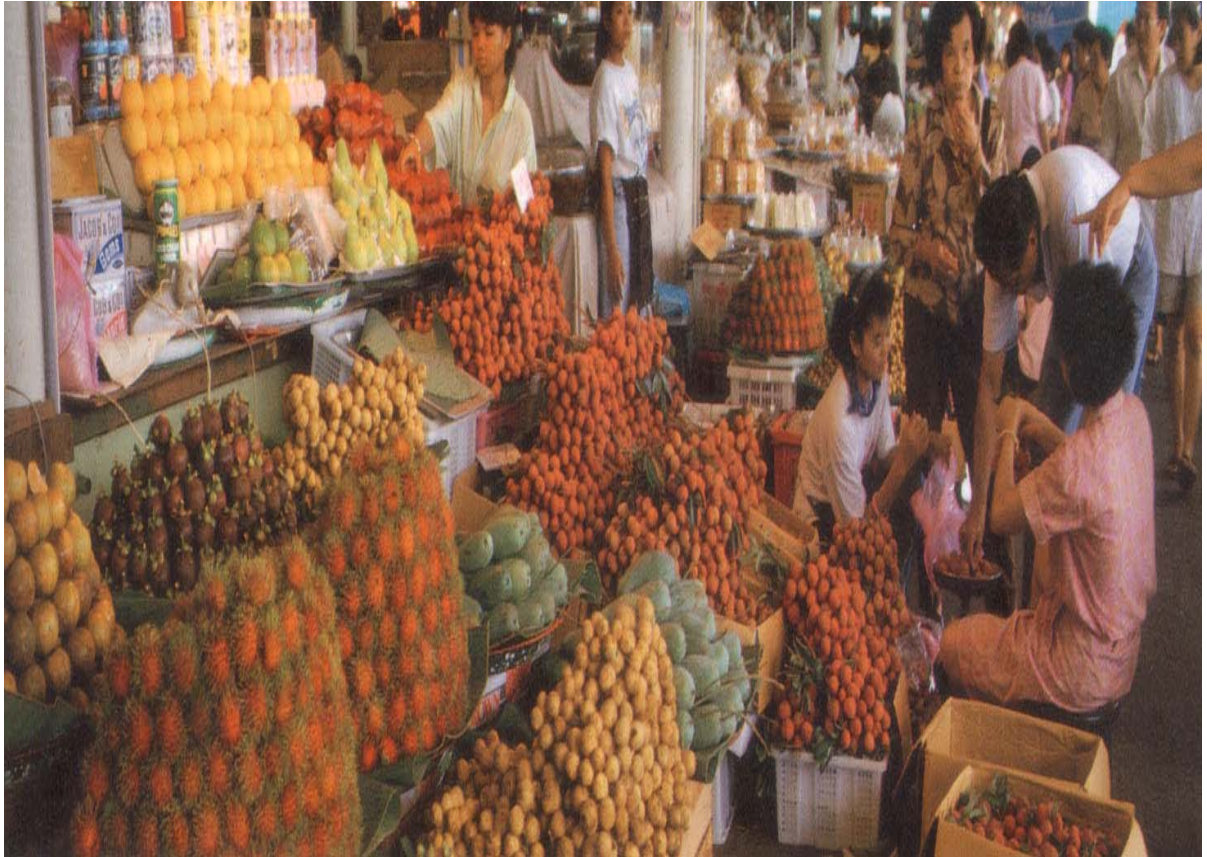

หน่วยที่ 3

พัฒนาการเศรษฐกิจไทย

ตอนที่ 3.1 พัฒนาการทางเศรษฐกิจไทยก่อนใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 – 2509)

3.1.1 พื้นฐานเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2398 – 2475

เศรษฐกิจไทยก่อนปี 2398 เป็นเศรษฐกิจแบบยังชีพหรือเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเอง มีการค้าระหว่างประเทศในขอบเขตจำกัด ในปี 2398 ไทยได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ

สนธิสัญญาเบาว์ริง มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยคือ เศรษฐกิจไทยได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างเป็นการผลิตแบบการค้าและใช้เงินตรามากยิ่งขึ้น โดยเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก และนำรายได้หรือเงินตราจากต่างประเทศมากที่สุดเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ เช่น ดีบุก ยางพารา ไม้สัก การผลิตข้าวเพื่อส่งออกในระยะแรกกระจุกตัวอยู่บริเวณที่ราบภาคกลาง หลังจากนั้นมีการขยายตัวไปภูมิภาคอื่น ๆ เพราะมีการขุดคลองและสร้างทางรถไฟเชื่อมกับเมืองท่ากรุงเทพฯ

สนธิสัญญาเบาว์ริงยังมีผลต่อการแบ่งงานกันทำระหว่างเชื้อชาติ กล่าวคือ คนไทยได้ประกอบอาชีพภาคการเกษตรในหมู่บ้านโดย“ทำนา” ในขณะที่ในเมืองเช่นกรุงเทพฯ ใช้แรงงานชาวจีนอพยพเป็นแรงงานสำคัญ ทำให้เกิดชนชั้นนายทุนและกรรมกร

ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการขยายตัวของการผลิตเพื่อการส่งออกข้าวคือ การพัฒนาระบบพลังงานภายในประเทศ เช่นการขุดคลองสุเอซ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเรือกลไฟ อันมีผลต่อการลดต้นทุนการขนส่งสินค้า การเพิ่มขึ้นของประชากรในทวีปยุโรปและเอเชียก็มีผลต่อการขยายตัวของตลาดส่งออกข้าว รวมถึงการยกเลิกระบบไฟ และทาสีมีผลต่อการปลดปล่อยแรงงานออกมาเพื่อการผลิตข้าวเพื่อการส่งออกเช่นกัน

3.1.2 เศรษฐกิจไทยช่วง พ.ศ. 2475 – 2504

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเศรษฐกิจไทยในช่วง พ.ศ. 2475 – 2504 คือ

- (1) การปฏิวัติ มีการกำเนิดทุนนิยมแห่งรัฐ
- (2) ผลกระทบของเศรษฐกิจตกต่ำที่มีต่อเศรษฐกิจไทย
- (3) ผลกระทบทางเศรษฐกิจของสงครามโลกครั้งที่ 2 (2484 – 2488) และหลังจากนั้น

ผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484 – 2488) และหลังจากนั้น ที่สำคัญ คือ

1. การเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้า (เงินเฟ้อ)
2. การเติบโตของภาคอุตสาหกรรม รัฐบาลได้เข้าไปมีบทบาทการผลิตมากขึ้นเนื่องจากปัญหาการขาดแคลนสินค้า
3. การเข้ามาของทุนไทยเชื้อสายจีนแทนที่นายทุนตะวันตก เพราะสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลให้ธุรกิจของชาวตะวันตกปิดตัวลง

ตอนที่ 3.2 เศรษฐกิจไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2504 - 2545)

3.2.1 อนาคตโลกกับการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจไทย อนาคตโลกมีบทบาทชี้้นำการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของไทย โดยผลักดันให้รัฐบาลไทยจัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติหรือสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อดำเนินการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในแนวทางทุนนิยม โดยเน้นให้เอกชนมีบทบาทนำในการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกาได้ช่วยเหลือประเทศไทยเป็นอันมาก นับแต่ พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา โดยช่วยเหลือด้านเงินทุนและผู้เชี่ยวชาญ โดยมุ่งเน้นไปยังภาคการเกษตรกรรม สาธารณสุข และคมนาคม

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางทุนนิยมที่เสนอโดยอนาคตโลกที่ไม่ประสบความสำเร็จคือ ความไร้ประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจ มีการซื้อราษฎร์บังหลวง ตลอดจนเป็นแหล่งหาผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม และรัฐวิสาหกิจประสบกับปัญหาการขาดทุนและล้มละลาย

3.2.2 การพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ

วัตถุประสงค์และแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – 9 โดยสรุปมีดังนี้

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (2504 – 2509) **ฉบับที่ 2** (2509 – 2514) มีแนวคิดพัฒนาประเทศโดยเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการลงทุนสิ่งก่อสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจโดยรัฐลงทุนก่อสร้างถนน ระบบคมนาคมขนส่ง เชื้อเพลิงงานไฟฟ้า สาธารณูปโภคอื่น ๆ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 (2515 – 2519) เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจควบคู่กันไป มีวัตถุประสงค์และแนวทางที่สำคัญคือ รักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศ เช่น เร่งรัดการส่งออกและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมแทนการนำเข้า รวมทั้งมุ่งเน้นกระจายรายได้ และบริการทางสังคมให้มากขึ้น

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (2520 – 2524) เศรษฐกิจไทยประสบปัญหาระดับราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากผลกระทบของการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมันดิบ (OPEC) ประกอบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ระหว่างกลุ่มบุคคลในเมืองกับชนบทมีมากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงนำแนวคิดต่อเนื่องไปยังฉบับต่อไป

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (2525 – 2529) มีแนวคิดในการพัฒนาประเทศ เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ควบคู่กันไปด้วย มีวัตถุประสงค์และแนวทางสำคัญ อาทิ ปรับปรุงโครงสร้างการผลิตให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมาย กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและส่งเสริมความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสมอภาคระหว่างพื้นที่

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (2530 – 2534) ยังคงมีแนวคิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจควบคู่กับการกระจายรายได้ มีวัตถุประสงค์และแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศคือปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและการตลาดของประเทศให้กระจายตัวมากยิ่งขึ้น พัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะโดยการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535 – 2539) เน้นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กับการกระจายรายได้ แล้วยังมีแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและสาธารณสุข พัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม และสังคม พัฒนาคุณภาพชีวิตสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมพร้อมทั้งมีระบบบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544) เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ 7 ปัญหาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เช่น ปัญหาความแตกต่างระหว่างรายได้ระหว่างเมืองกับชนบท ความเหลื่อมล้ำของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางกระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลต่อสังคมไทย ในแง่ที่ผู้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากยิ่งขึ้น มีความฟุ้ง

เพื่อและขาดระเบียบวินัย วิธีชีวิตดั้งเดิมในชนบทโดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม ความร่วมมือ ได้เริ่มจางหายไป ผลของการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นี้เรียกว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” ด้วยเหตุนี้ใน “แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8” จึงได้เปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาประเทศเน้น “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและเสริมสร้างศักยภาพของคนและสภาพแวดล้อมทางสังคม เพื่อความอยู่ดีกินดีมีสุขของประชาชน ตลอดจนดูแลผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนและสังคมด้วย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (2544 – 2549) ได้ยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีกินดีมีสุขของคนไทย ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตโดยยึดหลัก “ทางสายกลาง” เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน เน้นการพึ่งพาตนเอง ขณะเดียวกันให้ก้าวทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียงที่เน้นการผลิตและบริโภคอยู่บนความพอประมาณ และมีเหตุผล

3.2.3 ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาฯ

ผลของการพัฒนาประเทศไทยโดยใช้แผนพัฒนาฉบับต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

1. ผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต และการค้าระหว่างประเทศ
2. ผลต่อการเปลี่ยนโครงสร้างอาชีพและการจ้างงาน
3. ผลต่อการขยายตัวของเมืองกรุงเทพฯ และเมืองรวม ๆ
4. ผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการกระจายรายได้
5. ผลต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต

ตอนที่ 3.3 วิกฤติเศรษฐกิจกับเศรษฐกิจไทยและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3.2.4 สาเหตุและผลกระทบของวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ

สาเหตุและผลกระทบของวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ คือ ขนาดการพึ่งพามาตรเศรษฐกิจระหว่างประเทศอยู่ในระดับสูง กล่าวคือ เป็นการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในระดับสูง ทำให้การส่งออกและนำเข้าขยายตัวอย่างรวดเร็ว

1. การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจการเงิน นับตั้งแต่ปี 2536 เป็นต้นมาผลทำให้นักลงทุนได้ก่อหนี้ต่างประเทศเป็นอันมาก และมีได้ก่อให้เกิดผลผลิตแก่ระบบเศรษฐกิจในระยะยาว
2. สมรรถนะของอุตสาหกรรมไทย ความสามารถในการแข่งขันเมื่อเทียบกับประเทศส่งออกรายอื่น ๆ ลดต่ำลง การขยายตัวทางเศรษฐกิจชะลอตัว และธุรกิจล้มละลาย
3. การเพิ่มขึ้นของคนว่างงาน
4. ปัญหาคุณภาพชีวิตและสังคม

3.2.5 แนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาทางเลือก : แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 มีผลทำให้เกิดผลลบต่าง ๆ มากมาย จึงได้มีแนวคิดทฤษฎีใหม่และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีอยู่ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ผลิตอาหารเพื่อบริโภคเหลือนำไปขาย

ขั้นที่ 2 รวมตัวในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อการผลิต การตลาด การศึกษา สวัสดิการ สังคม และศาสนา

ขั้นที่ 3 ความร่วมมือของกลุ่มและสหกรณ์ในชุมชนกับองค์กร หรือภาคเอกชน หรือแหล่งเงินเพื่อระดมทุนช่วยสนับสนุนในการดำเนินงานให้ก้าวหน้า ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

คำถามท้ายหน่วย

ข้อ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจไทยก่อนการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างไร

ตอบ เศรษฐกิจแบบยังชีพ หรือเศรษฐกิจพอเลี้ยงตัวเอง และมีการค้าระหว่างประเทศแต่อยู่ในขอบเขตจำกัด

ข้อ 2 สันติสัญญาเบาว์ริง มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยที่สำคัญคืออะไร

ตอบ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตและการค้าระหว่างประเทศ มีการแบ่งงานทำระหว่างกลุ่มเชื้อชาติและการเกิดขึ้นชั้นนำทุนและกรรมกร ระบบเศรษฐกิจเป็นเศรษฐกิจแบบเงินตราหรือการค้า และเริ่มมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโลก

ข้อ 3 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยในช่วง พ.ศ. 2475 – 2504 เป็นอย่างไร

ตอบ เกิดทุนนิยมแห่งรัฐ เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอันเนื่องจากผลกระทบจากเศรษฐกิจโลกและการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมารัฐได้สนับสนุนภาคอุตสาหกรรม มีทุนไทยเชื้อสายจีนเข้ามามีบทบาทในการค้าขายแทนที่ นายทุนตะวันตก

ข้อ 4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-ฉบับที่ 7 เน้นแนวคิดสำคัญโดยสรุปอย่างไร และฉบับที่ 8-9 มีแนวคิดในการพัฒนาประเทศที่เน้นอะไร

ตอบ แผนพัฒนาฯ 1-7 มีแนวคิดการพัฒนาประเทศโดยสรุป คือ เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการลงทุนสิ่งก่อสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาอุตสาหกรรม และการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-9 ได้เปลี่ยนแนวคิดเป็นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง ให้มีศักยภาพ มี

สภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดี ยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะฉบับที่ 9 ยึดหลักทางสายกลางให้มีคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ฟังตนเอง มีความพอเพียงและก้าวทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์